

Naerebout, Frits: Recensie van Alkis Raftis (ed), *Choros ke archea Elladha / Dance and ancient Greece*, 2 delen, Athene 1991. ISSN 1018-0982 / 1018-0990, VDO-BULLETIN 2, 1993

Gezien de zeer officiële status van de handelingen van de 5de internationale conferentie inzake dansonderzoek, van 4-8 september 1991 te Athene, lijkt het niet onjuist, ondanks het nogal beperkte thema, iets uitvoeriger bij deze 'proceedings' stil te staan. Immers, deze conferentie greep plaats onder de aegis van de International Organisation of Folk Art, een Unesco-organisatie (Unesco B-status). Organisator was het theater/instituut voor de Griekse volksdans Elliniki Chori Dora Stratou te Athene; de drijvende kracht achter Dora Stratou is de directeur Alkis Raftis, tevens hoogleraar in Patras en Parijs; en daar weer achter stond een reeks van steunverlenende organisaties (Europese Commissie, International Dance Council (ook Unesco), ISTD, Gesellschaft für Tanzforschung, La Recherche en Danse enzovoort) en een grote sponsor. Het regelen kan men Raftis zeker toevertrouwen: sinds enige jaren ritselt Griekenland dan ook van de internationale dansconferenties: in Athene en in Larissa (Thessalië). En er is meer op komst. Groot was ook de 5de conferentie: 39 sprekers (uit Griekenland, Frankrijk, USA, Armenië, UK, Polen, Hongarije, Spanje, Maleisië, Roemenië, China, Brazilië en Italië); enkele muziek en dans-voorstellingen; video-presentaties en een achttal kleine exposities van boeken, foto's en andere documenten, gereconstrueerde muziekinstrumenten, enzovoort. Het aanbod was zeer gemengd, uiteenvallend in de volgende drie hoofdthema's: 1. de dans in de Griekse wereld van de Oudheid; 2. de vergelijking van de antieke Griekse dansen met contemporaine volksdansen, Grieks of anderszins; 3. de Griekse oudheid als inspiratiebron voor de post-antieke theaterdans (Renaissance tot heden) in het algemeen en meer in het bijzonder de revivals (Duncan, Ginner). Overigens liepen deze drie thema's op de conferentie door elkaar, als de chaotische inrichting van de proceedings tenminste als een indicatie van de gang van zaken beschouwd mag worden. Levert nu alle deze bombarie ook kwaliteit op?

Deel 1 van de proceedings bevat 30 stukken, deel 2 voegt daar nog 9 papers aan toe. Verder bevat deel 2 vertalingen van stukken in deel 1 (van Engels naar Frans en omgekeerd; en ook alle Griekse teksten, op twee na, zijn langs deze weg in Engelse vertaling beschikbaar). Zoals gezegd, het is een heterogeen aanbod. Deze indruk wordt nog versterkt door het aanzien van de delen: het zijn twee bundels fotocopiëën van het door de sprekers vooraf geleverde materiaal, in alle soorten typografie. Voordeel hiervan is dat de handelingen tenminste geen jaren uit blijven; maar het oog wil ook wat. Nu is het op z'n zachtst gezegd erg onrustige lectuur, terwijl slordigheden bij het kopiëren van het materiaal er toe leiden dat er helemaal niets meer te lezen valt (al zijn die hiaten dankzij enig detective-werk met de vertalingen van de betreffende stukken wel weer te dichtten).

En dan de inhoud. Het viel mij over het geheel genomen niet mee: de gemiddelde kwaliteit van het gebodene ligt laag. Het is onmogelijk hier 39 papers te bespreken; ik pik er enkele van de meer opvallende stukken uit, opvallend in positieve en negatieve zin, en volg daarbij de drie hierboven door mij onderscheiden hoofdthema's. Ten eerste: de Oudheid. Nigel Allenby-Jaffe, zeker geen onbekende, laat in zijn 'The crane and the pyrrhic reviewed and reinterpreted' zien hoe het in ieder geval niet moet: blijmoedig wordt antiek bronnenmateriaal en volkskundig materiaal uit verschillende tijden en culturen op één hoop geworpen, niet met de steun in de rug van een Lévi-Straussiaans structuralisme, maar in een compleet

negentiende-eeuwse exercitie. Wanneer we via Robert Graves (bij het noemen van die naam voelt men direct nattigheid, zo men dat al niet deed) uitkomen bij de oerdansen voor de Maan-godin (Rhea, Ariadne enzovoort) dan is de maat wel vol. Ook Germaine Prudhommeau, 'La danse dans les textes grecs antiques', is een dieptepunt: ter illustratie van de m.i. onhoudbare hypothese dat het klassiek Griekse dansvocabulaire een technische precisie vertoont (een hypothese al veertig jaar door Prudhommeau verkondigd), en ook wel zonder aanwijsbaar doel, krijgen we een aantal teksten gepresenteerd zonder vermelding van auteur en/of tekstplaats (!). Het stuk is honderd procent onnutte bladvulling. Voula Lambropoulou's 'Dances of masquers and the birth of theatre' is ondanks enig modern-aandoend jargon ('dance mimicry, the zoomorphy of maenadic dance') een loze opsomming van allerhande antiek materiaal volgens geheel achterhaalde procédés. Andere Griekse contribuanten verliezen zich in welgemeende, maar zweverige bijdragen over mysterieculen en over dionysische dans. Tegenover deze ramspoed hebben we het vrij degelijke werk van Marie-Hélène Delavaux-Roux: zij geeft een overzicht van de Griekse wapendans, dat van een uiterst behoudend karakter is (geen enkel nieuw inzicht, voorzover ik dat kan overzien), maar wel aardig gedocumenteerd. Ook redelijk doortimmerd is Stella Mandalaki-Spanou, 'The dance in Minoan Crete', voornamelijk over de vroege iconografie, al is het ontbreken van één van de belangrijkste publicaties op dit vlak, namelijk E. Brandt, Gruss und Gebet. Eine Studie zu Gebärdens in der minoisch-mykenischen und frühgriechischen Kunst, Waldsassen 1965, een merkwaardige zaak -- hetzelfde geldt voor het ook degelijke 'Dance scenes in Aegean glyptic art. Some remarks' van Agata Ulanowska. Bernard Sergent, 'Danser nu a Sparte', is een prima stuk over de Gumnopaidiai te Sparta: misschien het enige stuk in de beide delen van een werkelijk academisch niveau. Je ziet het direct aan de geciteerde literatuur: aan het feit dát er geciteerd wordt, dat dat in ruime mate gebeurt, en dat het geciteerde dan in ieder geval die titels omvat die in elk geval niet mogen ontbreken. Toon mij Uw voetnoten, en ik zal U zeggen wie U bent!

Ten tweede: de vergelijking, al dan niet met het idee van een voortleven van de antieke dans in latere volksdanstradities. Armeense wapendansen, Franse en Spaanse dansen op de Antillen als dionysisch erfgoed (iemand wilde een leuk reisje?) enzovoort, van alles passeert de revue: ik zie niets in deze ideeën en de betreffende artikelen hebben stuk voor stuk veel en veel te weinig substantie om daar iets aan te veranderen; dat geldt ook voor France Schott-Billmanns 'An ancient cult maintained in modern Greece' over de vuurdans van de Anastenaria (inmiddels ook onderwerp van een monografie door Schott-Billmann, Danse, mystique et psychanalyse. Marche sur le feu en Grèce moderne): de Anastenaria zijn interessant, maar een link met de Oudheid is ook in dat geval onbewijsbaar, nog afgezien van het feit dat een eventueel bewijs niets toevoegt aan ons begrip van de Anastenaria zoals nu en in het recente verleden gedanst. De geïnteresseerde kan zich het beste wenden tot L.M. Danforth, Firewalking and religious healing. The Anastenaria of Greece and the American firewalking movement, Princeton 1989 (overigens: noch deze, noch enige andere titel van Danforth bij Schott-Billmann). De verdere Griekse bijdragen op het vlak van 'nieuw-Grieks uit oud-Grieks' stemmen niet allemaal even vrolijk over de kwaliteit van het Griekse onderzoek; alleen Nikolaos Zagouras springt er met zijn 'Archea metrika schimata sti mousiki ton ellinikon dhimotikon choron' een eind bovenuit, al ben ik niet in staat al zijn metrische en musicologische overwegingen adequaat te beoordelen (maar de door hem geciteerde literatuur is up-to-date en/of fundamenteel voor het onderwerp in kwestie). Charles Kyriacou (een Amerikaanse Griek) is zeer goed op dreef in zijn 'Classical Greece and the study of modern Greek folkdance', een kritische analyse van de rol van folklore in de vorming van het Griekse

zelfbeeld, in de trant van Michael Herzfelds *Ours once more: folklore, ideology, and the making of modern Greece*, Austin 1982. Dat is materiaal waar we wat aan hebben.

Ten derde: de Griekse oudheid als inspiratiebron voor de post-antieke theaterdans, inclusief de revivals. Barbara Sparti, 'Ancient Greek influences on Italian Renaissance dance' is zeker de moeite waard: de benadering van het verder natuurlijk inmiddels overbekende materiaal van de Italiaanse dansmeesters (Ebreo, Cornazano, enzovoort) vanuit het gezichtspunt van de klassieke erfenis is een wezenlijke bijdrage aan een goed begrip van de vroege geschiedenis van de westerse theaterdans. Van Sparti, vertaalster van Ebreo's *De practica seu arte tripudii* (Oxford 1992), was dergelijk degelijk werk wel te verwachten. Enkele stukken over Isadora Duncan, en bijdragen over Serge Lifar, Martha Graham en over de koordans in moderne uitvoeringen van klassiek Grieks drama, hebben weinig om het lijf, zij het dat Nadia Chilkovsky Nahumck iets laat zien, in een overigens verder absoluut warhoofdig betoog, van de notaties van Duncan-dansen te publiceren in *Dances of Isadora Duncan*.

Al met al is er hier slechts weinig koren onder het kaf: hooguit een kwart van de papers in deze proceedings kunnen door de beugel, slechts een enkele bijdrage is van de kwaliteit die men op een International Conference on dance research zou dienen te leveren. Ik zeg met opzet niet 'die men zou verwachten': het is evident dat er op symposia, congressen, conferenties heel wat holklap is te horen. Sprekers die een verhaal met een wezenlijke inhoud brengen zijn niet zelden zeldzame verschijningen. Zo ook in dit geval, maar anderzijds is het peil van de rest wel erg laag: dat lijkt mij geen goede zaak voor het dansonderzoek, al is het misschien representatief. Iedereen kent het verschijnsel dat de vrouw die dankzij het emancipatieproces is binnengedrongen op wat ooit een exclusief mannelijk arbeidsterrein was, daar dubbel dient te presteren: even goed als de beste man en beter. Dat zou niet zo moeten zijn, maar het is natuurlijk wel een feit dat het zo werkt. Zo ook met het dansonderzoek: om een plaats binnen de academische wereld te veroveren, moet dansonderzoek, althans dat onderzoek waarmee men voor een internationaal forum denkt te kunnen treden (op een lager niveau, bijvoorbeeld dit Bulletin, kan men zich wel wat vingeroefeningen permitteren), goed, beter, ja, het beste zijn. Teneinde zichzelf te bewijzen moet het dansonderzoek de zelfkritiek tot grote hoogte opvoeren. Aan zelfkritiek heeft het veel van degenen die aan de hier besproken proceedings hebben bijgedragen in hoge mate ontbroken.

*****
*****

from the web site:
<http://users.fmg.uva.nl/aaalten/vdo/vdobul29.html>
on 06/11/2005

Naerebout01nl.doc